

Reindrifftslovutvalgets lovforslag

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1 Lovens formål, skal lyde:

I det samiske reindrifftsområdet, jf. § 3, skal loven i samsvar med Grunnloven § 108 legge til rette for en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift med basis i samisk kultur, tradisjon og sedvane til gagn for reindrifftsbefolkningen og samfunnet for øvrig. For å nå disse mål skal loven gi grunnlag for en hensiktsmessig organisering og forvaltning av reindrifften. Reindrifften skal bevares som et viktig grunnlag for samisk kultur og samfunnsliv.

Loven skal bidra til å sikre og styrke vernet av reindrifftsområdene i det samiske reindrifftsområdet som reindrifftens viktigste ressursgrunnlag. Ansvar for sikring og styrking av områdene påhviler statens myndigheter.

Loven skal fremme den samiske reindrifftens selvstyre.

Loven skal bidra til å bevare og utvikle samisk tradisjonskunnskap, sedvaner og sedvanerett.

Utenfor det samiske reindrifftsområdet skal loven legge til rette for en økologisk og økonomisk bærekraftig utnytting av reinbeiteressursene med basis i lokal kultur og tradisjon i de områder hvor det er gitt tillatelse til reindrift etter § 6.

Både i og utenfor det samiske reindrifftsområdet skal loven bidra til å sikre forsvarlig dyrevelferd for tamrein.

§ 2 Virkeområde og forholdet til folkeretten, skal lyde:

Loven gjelder for riket. For reindrift i Trollheimen og omegn gjelder reglene i lov 21. desember 1984 nr. 101 om reindrift i kommunene Meldal, Midtre Gauldal, Oppdal, Rennebu, Rindal, Sunndal og Surnadal.

Loven gjelder med de begrensninger som følger av ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater.¹ Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.

---

¹ § 2 første ledd utgår dersom den foreslåtte endringen i menneskerettsloven § 2 nr. 6 vedtas.

Samisk reindrift skal i størst mulig utstrekning kunne utøve autonomi og egenforvaltning på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

§ 3 Det samiske reindriftsområdet og bevisbyrderegelen, skal lyde:

Den samiske *folkegruppen* har på grunnlag av alders tids bruk rett til å utøve reindrift innenfor de delene av fylkene *Troms og Finnmark*, Nordland, *Trøndelag*, *Innlandet* og *Møre og Romsdal* hvor reindriftssamene fra gammelt av har utøvet reindrift (det samiske reindriftsområdet).

Innenfor det samiske reindriftsområdet skal det legges til grunn at det foreligger rett til reinbeite og de øvrige rettighetene som fremgår av lovens kapittel kapittel 2, med mindre annet følger av særlige rettsforhold.

§ 4 Samiske regionale reindriftsområder og reindriftdistrikter, skal lyde:

Det samiske reindriftsområdet deles inn i samiske regionale reindriftsområder. Kongen fastsetter inndelingen.

Reindriftsstyret deler *de samiske regionale reindriftsområdene* inn i samiske reindriftdistrikter, med bakgrunn i alders tids bruk.

Inndelingen i reindriftdistrikter er nærmere regulert i § 44.

§ 5 Rett til reinmerke og rett til å eie rein i det samiske reindriftsområdet, skal lyde:

Rett til reinmerke har personer av samisk ætt som

1. ved lovens ikrafttredelse hadde reindrift som hovednæring i reinbeitedistrikt i samsvar med lov 9. juni 1978 nr. 49 om reindrift § 4, jf. § 3, eller
2. har foreldre eller besteforeldre som har hatt reindrift som hovednæring, og som
3. inngår i siidaandel eller skal inngå i siidaandel etter beslutning i henhold til § 54 annet ledd eller lede siidaandel eller sideordnet rekrutteringsandel i henhold til § 54 første ledd og §§ 55 til 59.

Den som blir adoptert, får samme rett til reinmerke som om adoptivbarnet hadde vært adoptivforeldrenes egne fødte barn, selv om vedkommende ikke er av samisk ætt

Bare personer som har rett til reinmerke etter første og annet ledd, eller etter § 29 første, annet eller fjerde ledd har rett til å eie rein i det samiske reindriftsområdet.

Det er et vilkår for å eie rein at reinen inngår i en siidaandel eller sideordnet rekrutteringsandel som blir drevet av en ansvarlig leder etter reglene i §§ 54 flg.

§ 6 Reindrift utenfor det samiske *reindrifftsområdet*, skal lyde:

Utenfor det samiske *reindrifftsområdet* kan reindrift ikke utøves uten særskilt tillatelse fra Kongen. Slik tillatelse kan bare gis til den som kan legge frem skriftlig samtykke fra vedkommende grunneiere og rettighetshavere eller på annen måte disponerer tilstrekkelig store og hensiktsmessig avgrensede reinbeitearealer. Tillatelse bør ikke gis for villreinområde. Det bør også vises varsomhet med å gi tillatelse for områder som ligger slik til i nærheten av *reindrifftsområder* at det kan skape konflikter. Tillatelse kan gis for begrenset tid og gjelder under ingen omstendighet etter at beiteretten er falt bort. Det kan settes nærmere vilkår for driften.

Sameiestrekning utenfor det samiske *reindrifftsområdet* kan disponeres til tamreindrift ved flertallsvedtak i samsvar med lov 18. juni 1965 nr. 6 om sameige.

Dersom eiere og brukere som rår over den største delen av et fjellområde som er høvelig til tamreindrift, ønsker området disponert til slik virksomhet, men hindres i dette av enkelte grunneiere som ikke vil være med, kan bestemmelsene om felles tiltak i jordskiftelovas § 3-9 brukes tilsvarende.

Med Kongens godkjenning kan allmenningsstyret for inntil 10 år om gangen gi tillatelse til tamreindrift i bygdeallmenning utenom *reindrifftsområde*, dersom reindrift kan foregå uten vesentlig skade eller ulempe for de bruksberettigede.

Om tamreindrift i statsallmenning utenom *reindrifftsområde* gjelder bestemmelsene i fjellova § 17.

Kapittel 2 Reindrifftsområder

§ 7 Beite og opphold, årstidsbeiter og *báikkít* (*oppholdssted*), skal lyde:

*Retten til å utøve reindrift gir rett til beite og opphold i fjellet og annen utmarksstrekning, herunder også tidligere dyrket mark og slåtteng. Retten til beite og opphold omfatter rett til årstidsbeiter og *báikkít*.*

*Det samiske reindrifftsåret inndeles i åtte årstider. I årstidsbeiter og *báikkít* inngår også blant annet flyttleier, kalvingsland, paringsområder og *luftingsområder*.*

Der det er nødvendig for vern av årstidsbeitene, kan *det regionale reindrifftsstyret* fastsette beitetider for de ulike årstidsbeitene. Leder av siidaandel skal påse at rein i lederens flokk ikke oppholder seg på beiteområder i strid med disse reglene.

Der forholdene gjør det nødvendig, kan beitetidene fravikes etter tillatelse av det regionale reindrifftsstyret. Det gjelder også beitetider fastsatt etter § 65.

§ 8 Flyttveier og trekkleier, skal lyde:

Retten til å utøve reindrift gir rett til fritt og uhindret å drive og forflytte rein mellom tradisjonelt brukte reindriftsområder, og rett til å benytte nødvendige flyttveier for flytting med rein i samsvar med det som hensynet til forsvarlig utøvelse av reindrift krever. Av retten til å benytte flyttveier følger også rett til beite og tidsbegrenset opphold under tilbørlig hensyn til andre reineieres reindrift, jf. § 24. Med til flyttvei regnes også faste inn- og avlastingsplasser for transport av reinen.

Trekkleier er reinens naturlige forflytning uten påvirkning fra mennesker.

Reindriften flyttveier og trekkleier må ikke stenges, men Kongen kan i særlige tilfeller samtykke i omlegging av flyttvei og i åpning av nye flyttveier når berettigede interesser gir grunn til det. Eventuell skade som følge av omlegging av flyttvei eller åpning av ny flyttvei erstattes etter avgjørelse av reindriftdomstolen. Kongen kan bestemme at også fastleggingen i detalj av den nye flyttveien skal overlates til reindriftdomstolen.

§ 9 Husvære, buer o.l., skal lyde:

Retten til å utøve reindrift gir rett til i utmark å disponere grunn til nødvendige hytter og gammer for folk, og til buer og stillinger som trengs til oppbevaring av løsøre og matvarer.

En reindriftsutøver har rett til mot vederlag å få utvist tomt til bolig dersom reindriftsutøveren ikke på annen måte kan skaffe seg bolig som er nødvendig av hensyn til en rasjonell utøvelse av reindriften. Kan ikke partene bli enige om at forutsetningene for å kreve utvisning av tomt er til stede, eller om stedsvalg, størrelse og avgrensing, vilkår og vederlag, avgjøres dette av reindriftdomstolen.

Bygninger som er oppført etter bestemmelsene i første og annet ledd kan avhendes til utøvere av reindrift som fyller vilkårene i første og annet ledd. Avhending til andre krever godkjenning av det regionale reindriftsstyret og vedkommende siida.

§ 10 Motorferdsel, skal lyde:

Retten til å utøve reindrift gir rett til bruk av nødvendige fremkomst-, transport- og hjelpemidler i samsvar med distriktsplan, jf. § 47, men ikke slik at det begrenser reindriftsutøverens mulighet til å oppfylle plikten til å utøve forsvarlig reindrift. For siidaandelens hjelpere må dokumentasjon på begrunnet kjøretillatelse være gitt av siidastyreleder.

Bruk av terrenggående kjøretøy på bar mark skal begrenses og så langt som mulig foregå i faste løyper. Nærmere regler om ferdsel i fredet område kan fastsettes ved forskrift av

vedkommende forvaltningsmyndighet i samråd med *det regionale reindrifststyret* og distriktsstyret.

§ 11 Gjerder og andre anlegg, skal lyde:

Retten til å utøve reindrift gir rett til å føre opp arbeids- og sperregjerder, slakteanlegg, broer og andre anlegg som er nødvendige for å *utøve reindriften på en forsvarlig måte, og i samsvar med hva hensynet til rasjonell reindrift til enhver tid krever*. Gjerder og anlegg må ikke plasseres slik *at de er* til vesentlig skade eller ulempe for *grunneier, andre bruksbruksberettigede så som andre reindriftsutøvere*, eller for andre rettmessige interesser.

Gjerder og anlegg som skal bli stående ut over en sesong, kan ikke oppføres uten godkjenning av det regionale reindrifststyret.

Gjerder og anlegg som ikke er i samsvar med første ledd, kan det regionale reindrifststyret kreve fjernet eller endret av den som er ansvarlig.

Spørsmål om gjerder og anlegg er i samsvar med bestemmelsene i denne paragraf kan avgjøres av reindriftsdomstolen.

§ 12 Brensel og trevirke, skal lyde:

Retten til å utøve reindrift gir rett til i forbindelse med reindrift, til eget bruk å ta *trevirke, med unntak av friskt bartrevirke*, både på offentlig og privat eiendom når virket skal brukes til:

1. brensel,
2. gammer, koier, buer eller stillinger for oppbevaring av løssøre og matvarer,
3. teltstenger, redskaper og enklere bruksting,
4. arbeidsgjerder (trøer, ringgjerder),
5. garving,
6. *andre nødvendige behov i reindriften.*

Retten etter første ledd omfatter også trevirke til utøvernes faste bolig i reinbeitedistrikt, så fremt uttaket ikke overstiger eget husbehov og boligen tjener som base for reindriften, og rett til trevirke i forbindelse med reparasjoner og lignende av reindriftsanlegg som er lokalisert i et annet distrikt enn der hvor reinen for øyeblikket har rett til å oppholde seg.

Friskt lauvtrevirke og friske busker må ikke tas så fremt det på stedet eller i nærheten finnes annet virke som er tjenlig for formålet.

Skogeieren kan, *med mindre annet følger av særlige rettsforhold*, kreve betaling for friske lauvtrær som tas i privat skog, men ellers kan det ikke kreves betaling for virke som rettmessig blir tatt i medhold av *paragrafen her*. Det skal *snarest mulig* gis melding til grunneieren om uttak av trevirke som det kan kreves betaling for. Oppnås ikke enighet om betalingen, kan beløpets størrelse kreves fastsatt *av reindriftdomstolen*. *Staten og Finnmarkseiendommen* kan ikke kreve betaling etter bestemmelsene i leddet her. *Slik betaling kan heller ikke kreves av nye eiere til grunn som har vært eid av staten eller Finnmarkseiendommen*.

Så langt det fremstiller seg som nødvendig av hensyn til skogens bevaring, foryngelse eller gjenvekst eller fordi det er mangel på trevirke i distriktet, kan Kongen ved forskrift begrense eller helt forby uttak av trevirke i nærmere bestemte områder og derunder bl.a. bestemme at friskt virke bare kan tas etter utvising.

§ 13 Jakt, fangst og fiske, skal lyde:

Retten til å utøve reindrift gir, med mindre det følger av særlige rettsforhold at de reindrifftsberettigede har mer vidtgående rettigheter, rett til i forbindelse med utøvelse av reindrift å drive jakt, fangst og fiske. Retten gjelder i statsallmenning, på annen statsgrunn og på Finnmarkseiendommens grunn innenfor det reindriftdistrikt hvor reindriften foregår. De reindrifftsberettigede kan med grunnlag i særlige rettsforhold ha rettigheter til jakt, fangst og fiske også på privat grunn. De reindrifftsberettigedes rettigheter etter paragrafen her innskrenkes ikke som følge av at grunnen får nye eiere.

Departementet kan gjøre vedtak om at utøverne av reindriftsnæringen skal ha enerett til bruk av bundne redskaper til fangst av fisk i nærmere bestemte vann og elvestrekninger i andre statseiendommer enn statsallmenningene. *Departementet* kan også gjøre vedtak om at visse vann og elvestrekninger i eiendommer som nevnt i foregående punktum skal være forbeholdt til bruk for dem som utøver reindrift.

I det samiske reindriftsområdet på grunn eid av staten og Finnmarkseiendommen har utøvere av samisk reindrift rett til deltakelse i elgjakten innenfor områder hvor de har rett til reindrift.

For jakt, fangst og fiske som drives etter bestemmelsene i *paragrafen her*, skal det ikke betales leie eller kortavgift.

§ 14 Vern av reindriftsområder, skal lyde:

Det er ikke adgang til å utføre inngrep i det samiske reindrifftsområdet uten fritt og forhåndsinformert samtykke fra vedkommende siida eller reindrifftsdistrikt, eller ekspropriasjonstillatelse jf. § 17.

Det er ikke adgang til å utføre inngrep i det samiske reinbeiteområdet som medfører at siidaer får redusert sitt øvre fastsatte reintall jf. § 66.

Ethvert inngrep som planlegges iverksatt i samisk reindrifftsområde skal vurderes ut fra samlede virkninger for reindrifften av inngrepet og andre gjennomførte og planlagte rettslige og faktiske inngrep. Dersom et forvaltningsorgan mangler tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger et tiltak kan ha for reindrifften, kan det ikke treffes vedtak i saken før forvaltningsorganet har fått et forsvarlig grunnlag for sin avgjørelse. Når det treffes vedtak etter første ledd, skal forvaltningsorganet særlig legge vekt på å unngå mulige skadevirkninger for reindrifften.

I vurderinger av arealvern skal de reindrifftsberettigedes reindrifftsaglige kunnskap vektlegges.

Sametinget og representanter for reindrifften har konsultasjonsrett etter sameloven kapittel 4. Det regionale reindrifftsstyret har innsigelsesrett på vegne av reindrifften, jf. plan- og bygningsloven § 5-4.

Kostnadene ved å hindre eller begrense skade på reindrifftsområder med tilhørende naturressurser skal dekkes av den som er eller ville være årsak til skaden.

§ 15 Restitusjon, skal lyde:

Den samiske reindrifften har i henhold til prinsippet om restitusjon, krav på gjenoppretting av reindrifftsområder, flyttleier og andre land- og vannområder og naturressurser som den har nyttet, men som på et tidspunkt er fratatt reindrifften, brukt eller påført skade uten deres frie og informerte forhåndssamtykke.

Ved anvendelse av reindrifftsloven skal det tas hensyn til eksistensen av slike rettighetskrav som er begrunnet i prinsippet om restitusjon.

§ 16 Ekspropriasjon for å sikre reindrifftsområder, skal lyde:

Kongen kan kreve avstått til staten grunn og rettigheter, herunder rettigheter som nevnt i kapittel 2, samt rett til erstatning for skade voldt av rein, når dette finnes nødvendig av hensyn til den samiske reindrifften og det må regnes med at inngrepet utvilsomt vil være til mer gagn enn skade.

Gjelder saken avståelse av rettigheter som nevnt i *kapittel 2*, kan saksøkeren fritas for å erstatte saksøktets sakskostnader så fremt saksøkte etter forhandlinger har avslått eller unnlatt å svare på et tilbud, og saksøkte ved skjønnsavgjørelsen ikke oppnår mer enn tilbudet. For øvrig gjelder sakskostnadsreglene i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker.

§ 17 Ekspropriasjon av reindrifftsrettigheter, skal lyde:

Med unntak av de tilfeller der inngrepet er i samsvar med reindrifftsloven og folkerettens regler om urfolk og minoriteter, er det ikke adgang til å utføre inngrep i reindrifftsarealer (reindriftssamenes reindrifftsrettigheter).

For adgang til å gi samtykke til forhåndstiltredelse ved ekspropriasjonsinngrep i samiske reindrifftsrettigheter vises det til oreigningslova § 25 annet ledd.

I de tilfeller det er adgang til å utføre inngrep i reindriftssamenes reindrifftsrettigheter, skal det fortrinnsvis ytes erstatning i form av landområder av samme kvalitet og med samme størrelse som de tapte. Alternativt kan det ytes økonomisk erstatning i samsvar med alminnelige ekspropriasjonsrettslige grunnsetninger. Dette gjelder også i tilfeller hvor utmark som har vært i bruk som reinbeite fra gammel tid, ved nydyrking eller på annen måte omdannes til innmark, jf. friluftsløven 28. juni 1957 nr. 16 § 1 a.

§ 18 Planarbeid og tiltak i reindrifftsområder, skal lyde:

Ved planlegging eller regulering innenfor reindrifftsområder skal det gjennomføres en vurdering av samlede virkninger av gjennomførte og planlagte inngrep og tiltak i det enkelte reindrifftsdistrikt. Reindrifftsaglig kunnskap skal vektlegges.

Berørte reieneiere har rett til å delta på alle stadier i planprosesser.

Ved inngrep og virksomhet i reindrifftsområder skal den teknikk som gir minst mulig belastning på reindrifften og miljøet anvendes, om ikke vesentlige økonomiske hensyn til igangværende virksomhet tilsier at en annen teknikk blir brukt, og dette er forsvarlig etter en samlet reindriffts- og miljømessig vurdering.

§ 19 Samisk tradisjonskunnskap om reindrift i arealforvaltningen, skal lyde:

Samisk tradisjonskunnskap om reindrift skal benyttes og vektlegges i planprosesser og utredninger av konsekvenser i saker som berører reindrift. I begrunnelsen skal det vises til hvordan denne kunnskapen er vurdert og vektlagt.

Samisk tradisjonskunnskap delt av det berørte reinbeitedistriktet eller siidaen skal anses som faglig kunnskapsgrunnlag og inngå i vurderingsgrunnlaget på lik linje med andre kunnskapsgrunnlag.

I utredning av konsekvenser i saker som berører reindrift, skal utreder ha eller innhente samisk tradisjonskunnskap om reindrift.

§ 20 Utnyttning av eiendom i reindriftsområder, skal lyde:

Grunneier eller bruksberettiget må ved utnyttelse av sine rettigheter i reindriftsområder ta hensyn til de rettighetene som de reindriftsberettigede har til land, vann og naturressurser. Verken grunneier, bruksberettiget eller reindriftsberettiget må utnytte sine rettigheter på en måte som er til urimelig eller unødvendig skade eller ulempe for den andre, jf. lov 29. november 1968 (servituttloven) § 2.

I de tilfeller der grunneier eller bruksberettiget har adgang til å iverksette endret bruk eller nye tiltak etter første ledd, men der disse likevel kan være til skade eller ulempe for reindriften i området, skal skriftlig varsel sendes til vedkommende distriktsstyre og til de siidaene som har bruksrett i området senest seks uker før planlagt iverksetting. Om varsel ikke er gitt, eller partene er uenige om bruken eller tiltaket rammes av bestemmelsen i første ledd, kan det regionale reindriftsstyret nedlegge forbud mot iverksetting inntil overenskomst er inngått eller reindriftdomstolen har behandlet saken.

Dersom distriktsstyret eller minst én av de varslede siidaene mener at bruken eller tiltaket vil være i strid med første ledd, må tiltakshaver, distriktsstyret eller siidaen begjære spørsmålet avgjort av reindriftdomstolen før det eventuelt kan iverksettes. Har ikke distriktet eller siidaen kommet med innvending innen tre måneder etter at varsel er mottatt, kan den endrede bruken eller det nye tiltaket iverksettes.

§ 21. Opptaing av reinlav, skal lyde:

Kongen kan ved forskrift regulere opptaingen av reinlav i reindriftdistrikt og for nærmere avgrenset område helt forby opptaing av reinlav dersom dette anses nødvendig av hensyn til reindriften.

§ 22. Ferdsl og arrangementer mv. i reindriffsarealer, skal lyde:

Grunneier, bruksberettiget eller andre som ferdes i eller tilrettelegger for ferdsl i område hvor rein beiter, oppholder seg, eller er under flytting, plikter å vise hensyn og opptre med varsomhet slik at reinen ikke uroes eller skremmes under beiting, flytting mv. Særlig hensyn skal vises i forbindelse med reinens brunsttid, kalving, merking, skilling og slakting.

Ved arrangementer, sammenkomster eller annen virksomhet eller andre tiltak i reindriffsområder må det tas hensyn til de reindriffsberettigedes rett til land, vann og naturressurser. Dersom virksomheten eller tiltaket kan medføre ikke uvesentlig skade eller ulempe for reindriften, kreves samtykke av grunneier, bruksberettiget og vedkommende distriktsstyre.

Det regionale reindriffsstyret kan etter anmodning fra vedkommende distriktsstyre, siidastyre eller på eget initiativ, fastsette vilkår for eller nedlegge tidsbegrenset forbud mot ferdsl som nevnt i første ledd, og bruk som nevnt i annet ledd, som kan være til ikke uvesentlig skade for reindriften. Vedtaket må gjelde et bestemt angitt område og kan bare fattes etter at grunneier og kommune er hørt. Gjelder vedtaket et konkret arrangement, skal også arrangør høres.

§ 23. Hunder, skal lyde:

Om sikring av hund, opptak av løs hund, avliving av hund, reaksjoner mot hundeholderen mv. gjelder hundeloven.

Om rett til å ta med hund i område der det utøves reindrif, gjelder bestemmelsene i § 22 om ferdsl.

I områder der rein beiter, skal hundeholderen sørger for at hunden ikke uroer eller skremmer rein, selv om den er under kontroll eller bundet. Reinens eier kan kreve at en hund som uroer rein, blir holdt innestengt mens rein blir flyttet forbi bosted, seter eller hytte. Regionalt reindriffsstyre kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet når hensynet til reindriften tilsier det.

Hundeholder og hundeeier er solidarisk ansvarlige for å yte erstatning for skade som hunden volder på rein og for utgifter og ulemper som påføres reineieren ved at hunden jager eller skremmer rein, uten hensyn til skyld.

Ved uenighet fastsettes erstatning for skade voldt av hund av reindriffsdomstolen.

Kapittel 3 Almannelige regler om utøvelse av reindrif

§ 24 Utøvelse av reindrif

En reineier skal under utøvelse av sin reindrifft ta hensyn til andre reineieres reindrifft og ikke utnytte beitene på en slik måte at de forringes for andre reineiere. Reineieren må heller ikke hindre andre i deres rettmessige utøvelse av reindrifft.

En reineier skal sørge for at reindrifften skjer innenfor de rammer som følger av loven her i samsvar med bruksreglene i distriktet.

§ 25 Tilsyn

Reinen skal holdes under slikt tilsyn at den så vidt mulig hindres fra å volde skade, komme utenfor beiteområde *siidaens medlemmer har rett til å bruke*, eller sammenblandes med annen rein.

Nærmere regler om tilsyn kan fastsettes i distriktets regler om beitebruk.

§ 26 Innsyn

Siida som har grunn til å tro at rein fra den har kommet inn i en annen siidas flokk, har rett til å besiktige flokken for å se om dens rein er i flokken.

Innsyn kan bare skje med en representant for siidaen til stede. Representanten skal bidra til at innsyn kan finne sted. For øvrig gjennomføres innsyn i henhold til skikk og bruk blant reineierne i området.

Nærmere regler om innsyn kan gis i bruksreglene for distriktet.

§ 27 Behandling av andre siidaers rein

Siida som har fått rein fra en annen siida inn i flokken, skal snarest mulig underrette den andre siidaen om forholdet. Skilling finner sted etter reglene i § 28.

Er det vanskelig for den andre siidaen å hente reinen, eller kan utskilling ikke foretas, plikter den siidaen som har fått andres rein inn i flokken, å ta vare på reinen inntil utskilling og avhenting kan finne sted.

Nærmere regler om behandling av andre siidaers rein kan gis i bruksreglene for distriktet.

§ 28 Skilling

Den som har rein i en flokk sammen med andre, kan kreve skilling for uttak av egne dyr.

De andre som har rein i flokken, har plikt til å legge forholdene til rette for skilling. Ingen må forstyrre arbeidet under skillingen. Skilling bør finne sted før flokken forlater sesongbeiteområdet.

Skilling kan ikke kreves under kalving eller i forbindelse med brunst eller hvis skilling ikke er tilrådelig av dyrevernmessige grunner.

Før rein settes i gjerde for skilling, må de siidaer som kan ha rein i flokken, varsles.

Nærmere regler om skilling og varsling kan gis i bruksreglene for distriktet.

Kapittel 4 Merking av rein og registrering av reinmerke

§ 29. Unntak fra hovedregelen om rett til reinmerke og rett til å eie rein i det samiske reindriftsområdet

Den som er gift med noen som er ansvarlig leder for siidaandel, men ikke selv fyller vilkårene i § 5 *første ledd* for reinmerke, har rett til reinmerke. Det samme gjelder samboer som nevnt i § 57 *fjerde ledd*.

Overtar en person som nevnt i *første ledd* lederansvaret for siidaandelen, jf. § 58, har vedkommende rett til reinmerke så lenge vedkommende er ansvarlig leder for en siidaandel. Vedkommendes nye ektefelle eller samboer har ikke rett til reinmerke etter *første ledd*.

Dersom særlige grunner foreligger, kan Reindriftsstyret samtykke i at person som ikke fyller vilkårene etter § 5 *tredje eller fjerde ledd*, får eie rein i det samiske reinbeiteområdet.

Har Reindriftsstyret i henhold til *tredje ledd* gitt en person rett til å eie rein, kan Reindriftsstyret også gi vedkommende rett til reinmerke der dette er nødvendig av hensyn til en velordnet reindrift.

Reindriftsstyret kan videre gi tillatelse til at privatpersoner eller institusjoner eier rein for vitenskapelige formål og i forsøksøyemed under offentlig ledelse eller tilsyn. Slike tillatelser skal gis for begrenset tid og knyttes til bestemte vilkår.

§ 30. Plikt til merking av rein

All rein i det samiske *reindriftsområdet* skal merkes med eierens merke.

Reinen skal merkes med eierens registrerte merke innen 31. oktober samme år som den er født. Statsforvalteren kan i særlige tilfeller samtykke i at denne frist overskrides, men ikke under noen omstendighet ut over 31. mai det påfølgende år.

Merking skal skje i henhold til bestemmelsene i lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd.

§ 31. Former for merking

Innenfor det samiske *reindriftsområdet* skal merking av rein skje ved snitt i øret med eierens registrerte reinmerke.

I tillegg til registrert reinmerke kan det anvendes øreklips ved overtagelse av eiendomsretten til rein som er merket med den tidligere eierens merke.

Midlertidig merking skjer med hårmerke eller øreklips. Midlertidig merking viser eierforholdet inntil merking i henhold til første eller annet ledd finner sted.

§ 32. Ommerking

Ommerking er ikke tillatt.

Ommerking straffes etter reglene i straffeloven kapittel 27.

§ 33. Salg av rein uten lovlig merke

Rein født tidligere år, og som etter 31. mai finnes uten lovlig merke, skal som hovedregel selges under distriktsstyrets, eventuelt siidastyrets, ansvar.

Utbyttet av salget tilfaller reinens eier. Er eieren ikke kjent, tilfaller utbyttet siidaen som reinen tilhører. Er heller ikke siidaen kjent, tilfaller utbyttet distriktet.

§ 34. Merkenemnd og klagenemnd

I hvert samisk regionalt *reindriftingsområde* velges en merkenemnd på minst tre og høyst fem medlemmer fra ulike *reindriftingsdistrikter*, med personlige varamedlemmer. Medlemmene og varamedlemmene velges av distriktslederne. Statsforvalteren utpeker sekretær for nemnda. Reindriftingsstyret oppnevner en klagenemnd.

§ 35. Registrering og sletting av merke

Alle reinmerker skal godkjennes av merkenemnda før de tas i bruk i det regionale *reindriftingsområdet*. Godkjente reinmerker i det regionale *reindriftingsområdet* registreres hos Landbruksdirektoratet. Reinmerket skal ha en slik form at forveksling eller misbruk ikke kan finne sted. Merkenemnda skal, under ivaretagelse av hensynet til velordnet reindrift, søke å bevare tradisjonell bruk og utforming av reinmerker, blant annet skal tradisjonelle familiemerker søkes bevart for familien.

Reinmerke kan ikke registreres som varemerke etter varemerkeloven.

Et registrert reinmerke skal slettes når merke innehaveren avgår ved døden uten å etterlate seg rein som sammen med merket overtas av ektefelle eller arving.

Dersom et reinmerke ikke har vært i bruk de siste 4 år, kan merkenemnda slette merket.

Dersom et registrert reinmerke har en slik form at forveksling eller misbruk kan finne sted, kan merkenemnda slette merket.

Med Reindrifststyrets godkjenning kan merkenemnda vedta utfyllende retningslinjer for utforming av merker mv.

§ 36. Saksbehandling

Merkenemnda skal kunngjøre innkomne søknader om reinmerke for lederne i siidaandelene i vedkommende og tilstøtende distrikter. Kunngjøring skal også skje i Sverige og Finland. Merkenemndas avgjørelse av søknaden skal kunngjøres på tilsvarende måte.

Merkenemndas avgjørelse kan påklages til klagenemnda.

Departementet gir nærmere regler for saksbehandlingen i merkenemnda, herunder om registreringsavgift, og regler for klagebehandlingen.

§ 37. Utfyllende bestemmelser om reinmerker

Departementet kan gi nærmere regler om merking av rein og registrering av reinmerker, samt om overføring og sletting av reinmerker som ikke er i bruk.

§ 38. Merking utenfor det samiske *reindrifsområdet*

Utenfor det samiske *reindrifsområdet* gir departementet nærmere regler om reinmerke og merking av rein.

Kapittel 5 Reindriften organisering – siida og distrikter

I. Siida

§ 39. Siida

Med siida forstås i denne lov en gruppe av reieneiere som utøver reindrift i fellesskap på bestemte arealer. Denne lov skiller mellom sommersiida og vintersiida. En sommersiida utøver reindrift i fellesskap i hovedsak på sommer- og høstbeiteområdene. *Sommersiidaen deles i alminnelighet i mindre enheter, i loven omtalt som vintersiida.* En vintersiida utøver reindrift i fellesskap i hovedsak på vinter- og vårbeiteområdene.

§ 40. Sommersiidastyre

I sommersiidaen skal det velges et styre *av og blant de stemmeberettigede i siidaen etter reglene i annet ledd. Unntaksvis kan også ikke-stemmeberettigede medlemmer av siidaen velges. Dersom sommersiidaen svarer til et reindriftsdistrikt, skal styret i reindriftsdistriktet velges etter reglene om valg av sommersiidastyre.*

Lederen for styret og andre styremedlemmer velges av siidaårsmøtet, jf. § 41.

Hvis utøverne i sommersiidaen ellers i året danner mindre vintersiidaer, kan lederne for siidaandelene i en vintersiida, eventuelt flere vintersiidaer sammen, kreve at styrevervet i siidastyret skal gå på omgang mellom vintersiidaene.

Styret er beslutningsdyktig når minst halvparten av medlemmene er til stede. Et styre med færre enn tre medlemmer er likevel bare beslutningsdyktig når alle medlemmer møter. Ved stemmelikhet er lederens stemme avgjørende.

Siidastyret representerer siidaens interne forhold. Siidastyret kan også inngå forlik, saksøke og saksøkes på vegne av reindriftsutøvere i siidaen. Det gjelder også i saker som gjelder vern av arealer, selv om ikke alle utøvere i siidaen er berørt.

Siidastyret har ansvaret for tilrettelegging av felles virksomhet og forvalte felles anlegg i siidaen, som slakteanlegg, gjerder o.l. Siidastyret skal sørge for utarbeiding av utkast til bruksregler, jf. § 64 første ledd første punktum.

Siidastyret har plikt til å informere siidaandelene om saker som angår siidaen.

Tvist mellom siidastyre og distriktsstyre om forhold regulert i kapittel 7 i denne lov, kan avgjøres av reindriftsdomstolen.

§ 41. Årsmøte i sommersiidaen og dets saker og myndighet

I sommersiidaer skal det holdes årsmøte hvert år innen utgangen av mai måned. Alle som har rein i siidaen, har rett til å være til stede på årsmøtet med tale- og forslagsrett. *Leder av siidaandel og sideordnet rekrutteringsandel har hver rett til en stemme.*

Årsmøtet skal blant annet:

1. velge siidastyre og leder for siidastyre etter § 40
2. velge kandidat til distriktsstyret etter § 45
3. utarbeide utkast til bruksregler som behandles og vedtas av årsmøtet før det sendes til distriktsstyret, jf. § 64 første ledd
4. fastsette tilskuddet til siidakassen, jf. § 42
5. fastsette regler for siidakassen, jf. § 42
6. fastsette vedtekter for siidafondet og regler for bruk av fondet, jf. § 43 annet ledd
7. velge revisor, jf. § 43 tredje ledd

Årsmøtet kan i vedtekter bestemme at en eller flere av de bestemmelser som gjelder for årsmøtet i distriktet, jf. 51, også skal gjelde for siidaårsmøtet.

§ 42. Siidakasse

I hver sommersiida skal det opprettes en siidakasse. Siidastyret skal utarbeide utkast til regler for bruk av siidakassen. Reglene vedtas av årsmøtet, jf. § 41.

Alle siidaandeler plikter å betale til *siidakassen et årlig tilskudd som fastsettes av årsmøtet, jf. § 41. Siidakassens midler skal dekke godtgjørelse til siidastyrets medlemmer og andre utgifter til administrering av siidaen.*

Tilskuddets størrelse beregnes pr. rein og fastsettes av *siidaens* årsmøte etter forslag fra *siidastyret*. Siidastyret utregner tilskuddet for den enkelte siidaandel etter antall rein i siidaandelen, sytingsrein medregnet.

Vedtak om det tilskudd den enkelte siidaandelen skal betale, kan bringes inn for *det regionale reindrifststyret*, som kan endre vedtaket dersom tilskuddet ikke står i rimelig forhold til siidaens gjøremål. Krav om slik overprøving må fremsettes innen åtte uker etter at siidandelen mottok underretning om vedtaket om tilskuddet.

Enhver leder av siidaandel kan kreve at kassen skal gjennomgås av en revisor etter reglene i § 53 tredje ledd.

§ 43. Siidafond

Det skal opprettes et reindrifsfond for siidaen dersom den blir tilkjent midler for:

- 1. Erstatning til siidaen ved ekspropriasjon av beiterettigheter o.a.*
- 2. Erstatning til siidaen for skade, ulempe mv.*
- 3. Konesjonsavgift til siidaen ved ekspropriasjon*
- 4. Midler fra salg av rein uten lovlig merke*
- 5. Andre midler som tilfaller siidaen*

Siidastyret skal utarbeide utkast til vedtekter for siidafondet og regler for bruk av fondets midler. Vedtektene og reglene for bruk av fondet vedtas av årsmøtet, jf. § 41.

Årsmøtet i siidaen velger revisor etter reglene i § 50 til revisjon av fondet. Utpeker ikke siidaen en egen revisor, skal siidafondet kontrolleres av distriktets revisor.

II. Reindriftdistrikt

§ 44. Reindriftdistrikt

Ved inndelingen av de samiske regionale *reindrifsområder i reindriftdistrikter* skal reindriftsstyret med utgangspunkt i sedvanemessig bruk legge vekt på at et *reindriftdistrikt* får grenser som driftsmessig er naturlige og hensiktsmessige.

Et distrikt skal fortrinnsvis omfatte alle årstidsbeitene for de reindriftsutøverne som er knyttet til distriktet. Hvor det er hensiktsmessig, kan årstidsbeitene være fordelt over flere distrikter.

Distriktsinndelingen er ikke til hinder for samarbeid mellom reindriftsutøvere på tvers av distriktsgrensene, så sant et slikt samarbeid ikke går ut over andre reindriftsutøvers rettigheter. Distriktsinndelingen er heller ikke til hinder for bruk av beiter i annet distrikt når dette følger av særskilt rettsgrunnlag.

§ 45. Distriktsstyre

I hvert reindriftdistrikt skal det være et distriktsstyre valgt av og blant de stemmeberettigede i distriktet etter reglene i annet og tredje ledd. *Unntaksvi kan også ikke-stemmeberettigede medlemmer av distriktet velges. Distriktsstyret skal ha kjønnsmessig balanse som for offentlige råd og styrer, jf. reglene i lov om likestilling og forbud mot diskriminering § 28.*

Lederen for styret velges av distriktsårsmøtet, jf. § 51. Resten av styret består av en representant for hver sommersiida i distriktet, jf. § 41 annet ledd nr. 2. En siidas styremedlem velges av siidaårsmøtet, jf. § 41. Lederen og de øvrige styremedlemmene velges for to år av gangen med personlige varamedlemmer. *En leder bør sitte maksimalt fire år av gangen, og ledervervet bør gå på omgang mellom siidaene i distriktet for hvert lederbytte.*

Hvis sterke grunner foreligger, kan Reindriftsstyret bestemme at en sommersiida som er vesentlig større enn gjennomsnittet i distriktet, skal ha sterkere representasjon i styret enn det som følger av reglene i annet ledd. Denne sommersiidaen kan imidlertid ikke ha flertall i styret.

Hvis utøverne i sommersiidaen ellers i året danner mindre vintersiidaer, kan lederne for siidaandelene i en vintersiida, eventuelt flere vintersiidaer sammen, kreve at styrevervet i distriktsstyret skal gå på omgang mellom vintersiidaene.

Hvis distriktet svarer til en sommersiida, gjelder reglene i § 40 for valg av styre.

For styrets beslutningsdyktighet og betydningen av lederens stemme ved stemmelikhet, gjelder § 40 fjerde ledd tilsvarende.

§ 46. Distriktsstyrets oppgaver og myndighet

Distriktsstyret representerer reindriftsinteressene i distriktet. Distriktsstyrets oppgaver er å ivareta reinbeiteressursene i distriktet i samsvar med lover og bruksregler.

Distriktsstyret kan blant annet inngå forlik, saksøke og saksøkes på vegne av reindriftsutøverne i distriktets felles anliggender. Det gjelder også i saker som gjelder vern av arealer, selv om ikke alle utøvere er berørt. Dette er likevel ikke til hinder for at en siida eller reineier ivaretar egne særskilte interesser.

Distriktsstyret kan i bestemte saker gi styrets leder sammen med styrets sekretær eller sammen med ett av styremedlemmene fullmakt til å opptre på styrets vegne.

§ 47. Distriktsplaner

Distriktsstyret skal utarbeide en distriktsplan for distriktet som skal inneholde de opplysninger om virksomheten i distriktet som er nødvendige for den offentlige planlegging.

Distriktsplanen skal inneholde:

1. angivelse av flyttemønstre i distriktet
2. oversikt over årstidsbeiter, kalvingsland o.l.
3. oversikt over nødvendige fremkomst- og transportmidler, herunder hvilke terrenggående kjøretøy som anvendes i distriktet, samt eventuell tidsbegrenset bruk av helikopter eller annet luftfartøy. Bruksregler for terrenggående barmarkskjøretøy skal også gå fram av planen
4. oversikt over alle gjerder og anlegg av permanent art, og så vidt mulig også gjerder av midlertidig art
5. eventuell inndeling i beitesoner.

Leder for en siidaandel er pliktig til å gi nødvendige opplysninger for utarbeidelse av planen.

Kommune, fylkeskommune og statsforvalter bør orienteres om planarbeidet og skal gjøres kjent med hovedinnholdet i planen før den vedtas. Kommune, fylkeskommune og statsforvalter, samt berørte nabodistrikter, skal få tilsendt den vedtatte planen.

§ 48. Distriktkasse

I hvert distrikt skal det være en distriktkasse. *Reglene i § 42 annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende.*

Dersom tilskuddet ikke betales innen ett år, mister siidaandelen sin stemmerett inntil skyldig beløp er betalt. Endelig vedtak om tilskudd er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 49. Reindrifsfond

I distriktet skal det være et reindrifsfond. Vedtekter for fondet fastsettes av distriktsårsmøtet. Inn i fondet går *midler som nevnt i § 43 første ledd*.

Fondets midler forvaltes og disponeres av distriktsstyret etter regler fastsatt i henhold til § 63 annet ledd nr. 8.

§ 50. Revisjon

Årsmøtet velger revisor som skal være registrert eller statsautorisert i henhold til reglene i lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer.

Det regionale reindrifsstyret kan godkjenne at det i stedet for ekstern revisor velges et revisjonsutvalg på to, eventuelt tre medlemmer blant de stemmeberettigede i distriktet. Medlemmene må ikke være medlemmer av styret eller ha spesiell tilknytning til styremedlemmer. I mindre distrikter, der første og annet punktum ikke er mulig å gjennomføre, må revisjonsutvalget bestå av alle grupperingene i distriktet.

§ 51. Distriktsårsmøte

Årsmøte skal holdes av reieneierne i distriktet hvert år innen utgangen av juni måned. Møtet sammenkalles *skriftlig*, med minst fire ukers varsel.

På årsmøtet har hver reieneier tale- og forslagsrett. *For stemmerett og stemmegivning gjelder § 41 første ledd tredje punktum.*

Styrets årsmelding og regnskap, samt forslag til disponering av reindrifsfondets midler, skal sammen med sakliste for årsmøtet og eventuelt kandidat til ledervervet i styret sendes lederne av siidaandelene i distriktet senest fire uker før årsmøtet holdes.

Årsmøtet ledes av en møteleder som velges av årsmøtet. Møtet er lukket, med mindre årsmøtet selv bestemmer noe annet.

For årsmøteforhandlingene og valg skal det føres en protokoll, som oppleses ved møtets slutt og undertegnes av to møtedeltagere som er valgt til det.

§ 52. Distriktsårsmøtets saker og myndighet

Årsmøtet skal:

1. avgis uttalelse til distriktsstyrets årsmelding og vedta årsregnskap
2. vedta bruksregler, jf. § 64 annet ledd første punktum
3. avgis uttalelse til distriktsstyrets forslag til distriktsplan, jf. § 47

4. velge leder for distriktsstyret etter § 45 annet ledd første punktum
5. fastsette regler for valg av styremedlemmer iht. § 45 annet ledd
6. fastsette godtgjørelse til medlemmene av distriktsstyret
7. fastsette tilskuddet pr. rein til distriktskassen, jf. § 48
8. fastsette vedtekter for reindriftsfondet og regler for bruk av fondet, jf. § 49
9. velge revisor, eventuelt revisjonsutvalg, jf. § 50
10. avgi uttalelse i saker som noen med møterett på årsmøtet, senest en uke før årsmøtet ved henvendelse til distriktsstyret, har krevd behandlet
11. avgi uttalelse i andre saker som fremlegges av distriktsstyret med anmodning om uttalelse fra årsmøtet.

Årsmeldingen skal sendes *det regionale reindriftsstyret*.

Departementet gir nærmere regler om innholdet i årsmeldingen.

§ 53. Mekling

Mekling skal være forsøkt før en sak reises for reindriftsdomstolen. I særlige tilfeller kan det unntas fra meklingskravet.

Det regionale reindriftsstyret kan etter ønske fra en leder av siidaandel, fra en siida eller fra et distrikt bestemme at det skal mekles mellom to parter som ikke klarer å samarbeide om løsning av en konflikt.

Partene som er i konflikt med hverandre oppnevner hver en person til å gjennomføre meklingen og komme fram til løsning for konflikten. Meklerne kan velges fra reindriftsmeddommerutvalget, jf. § 77. Disse personene velger i fellesskap en ytterligereperson som leder, og sammen danner de meklingsorganet. Lederen innkaller til møte med rimelig varsel, og alle parter har plikt til å møte.

Staten dekker kostnadene til meklere som velges fra reindriftsmeddommerutvalget.

Partene kan be reindriftsdomstolen om å fastsette regler for meklingen.

Hvis partene kommer til enighet, skal meklingsresultatet komme til uttrykk i en avtale som partene underskriver. I tilfeller hvor det er naturlig med tinglysning, bør det tinglyses. Hvis partene ikke kommer til enighet, kan saken bringes inn for reindriftsdomstolen.

Kapittel 6 Siidaandelen

§ 54. Siidaandel, skal lyde:

Med siidaandel forstås en familiegruppe eller enkeltperson som er del av en siida, jf. § 39, og som driver reindrift under ledelse av en person eller av ektefeller eller samboere i fellesskap. *Leder av siidaandelen må være aktiv reineier og bosatt i område hvor siidaen har reindrifftsrett.*

Leder av siidaandelen bestemmer hvem som får eie rein i andelen og vedkommendes reintall, jf. § 60 annet ledd.

En reineier kan være ansvarlig leder for bare én siidaandel og kan heller ikke eie rein i mer enn én siidaandel. *Mindreårige barn har likevel adgang til å eie rein i siidaandel både hos fars slekt og mors slekt.*

§ 55. Etablering av siidaandel, skal lyde:

Lederne av siidaandelene i en siida kan ved *to tredjedels flertall* bestemme at det skal etableres en ny siidaandel i siidaen under ledelse av en utpekt person som er myndig og som fyller vilkårene i § 5 tredje og fjerde ledd, eller § 29 tredje eller femte ledd for å eie rein. Det skal ses hen til at etableringen ikke truer grunnlaget for økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft i siidaen.

Aktive reindrifutsutøvere som eier minst 150 rein i siidaen, og som har en vesentlig del av sin inntekt fra reindriften, skal som hovedregel ha rett til siidaandel, forutsatt at tredje ledd første punktum overholdes. Kjønnsmessig fordeling av siidaandelene skal vektlegges om det er flere reineiere som oppfyller vilkårene i dette ledd.

Ved etablering av ny siidaandel skal reintallet holdes innenfor det øvre reintall som er bestemt for siidaen, jf. § 66 første og annet ledd. Dersom etableringen fører til overskridelse av reintallet, skal det foretas reduksjon etter reglene i § 67 første, annet og tredje ledd.

Ved avgjørelsen av hvem som skal lede en ny siidaandel, skal det bl.a. tas hensyn til arbeidsinnsatsen i siidaen og livsforholdene for den som det er spørsmål om å utpeke, samt lovens formål.

Melding om ny siidaandel skal meddeles det regionale reindrifststyret.

Reglene i første og tredje til femte ledd gjelder tilsvarende ved overflytting av en siidaandel til en annen siida.

Avgjørelser etter bestemmelsene i denne paragraf kan bringes inn for reindrifstomstolen.

§ 56. Sideordnet rekrutteringsandel, skal lyde:

Ansvarlig leder av en siidaandel kan bestemme at det skal etableres en sideordnet rekrutteringsandel knyttet til siidaandelen.

Etableringen av en sideordnet rekrutteringsandel forutsetter at det fastsettes et høyeste reintall som siidaandelen og den sideordnede rekrutteringsandelen i sum må holde seg innenfor.

Det kan ikke etableres mer enn én sideordnet rekrutteringsandel til hver siidaandel.

En sideordnet rekrutteringsandel kan bestå i inntil syv år, og det forutsettes at det ved etablering av slik andel samtidig inngås en avtale for overtakelse av siidaandelen. Ansvar for leder av en rekrutteringsandel kan bare overlates til et barn, et barnebarn eller en annen av den yngre generasjon som oppfyller vilkårene i § 5 tredje og fjerde ledd, eller § 29 tredje eller femte ledd for å eie rein. Vedkommende må være myndig og ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år.

Lederen for den sideordnede rekrutteringsandelen har samme rettigheter og plikter som en leder av en siidaandel, med mindre noe annet følger av loven her.

Dersom lederen for siidaandelen dør eller trekker seg som ansvarlig leder, inngår den sideordnede rekrutteringsandelen i siidaandelen med lederen av den sideordnede rekrutteringsandelen som ny leder.

Melding om etablering av sideordnet rekrutteringsandel skal sendes siidastyret som skal informere distriktsstyret og det regionale reindrifststyret.

§ 57. Ektefelles og samboers stilling

Dersom ansvarlig leder av en siidaandel er eller blir gift, kan begge ektefeller være ansvarlige ledere av siidaandelen. Det gjelder selv om bare den ene ektefelle fyller vilkårene i § 5 tredje ledd for å eie rein. Slik felles siidaandel innebærer at ektefellene står solidarisk ansvarlige som ledere av siidaandelen.

Hvis ektefellene er enige om at begge skal stå som ansvarlig leder, må de gi melding om dette i melding om reindrift, jf. § 62.

Ektefeller som begge oppfyller vilkårene i § 5 tredje ledd for å eie rein, kan være selvstendige ledere for hver sin siidaandel, *med de begrensninger som følger av loven for øvrig.*

Bestemmelsene i første til tredje ledd gjelder tilsvarende for to ugifte personer som lever sammen (samboere) dersom de:

1. har eller har hatt felles barn,
2. tidligere har vært gift med hverandre, eller
3. har levd sammen i ekteskapslignende forhold *de siste fem år.*

§ 58. Opphør av ekteskap og samboerskap

Har siidaandelen vært drevet i fellesskap mellom ektefeller eller samboere, og en av dem dør, blir den gjenlevende parten ansvarlig leder alene. Dette gjelder selv om den gjenlevende parten ikke fyller vilkårene i § 5 tredje ledd for å eie rein.

Dersom ekteskapet eller samboerskapet opphører på annen måte enn ved død, mister den ektefellen eller samboeren som har fått medansvar gjennom ekteskapet eller samboerskapet, rett til å stå som medansvarlig leder. Partene kan avtale at vedkommende fortsatt likevel skal eie rein i siidaandelen og eventuelt alene skal ha lederansvaret for siidaandelen.

Ved opphør av ekteskap, kan parten som har flyttet fra sin opprinnelige siida flytte sine dyr tilbake etter forutsetningene i § 68 første ledd.

Endringer i lederansvaret etter første, annet og tredje ledd skal meldes til siidastyret og det regionale reindrifststyret.

§ 59. Overføring av ansvaret som leder av siidaandel

Dersom sideordnet rekrutteringsandel ikke er etablert, kan lederen av en siidaandel overføre ansvaret som leder av andelen til *en ektefelle, samboer, søsken eller noen i rett nedstigende linje (barn/barnebarn).*

Dersom leder av siidaandel ikke har familie som nevnt i første ledd, eller de ikke ønsker å overta siidaandelen, kan lederne av siidaandelene godkjenne at ansvaret overføres til en annen person, fortrinnsvis med tilhørighet til samme siida som siidaandelsleder.

Den nye siidaandelslederen må oppfylle vilkårene i § 5 tredje ledd for å eie rein, være myndig og ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år. Lederne av siidaandelene kan i særlige tilfelle godkjenne overføring til et barn eller barnebarn som ikke oppfyller disse kravene.

Ved overføring av lederansvaret for en siidaandel har *den* tidligere lederen fortsatt rett til å eie rein i siidaandelen.

Dersom lederen av en siidaandel dør uten at det er truffet beslutning som nevnt i første eller annet ledd, har et barn, et barnebarn, *forelder* eller en annen slektning som oppfyller vilkårene i § 5 tredje ledd for å eie rein i andelen, rett til å overta ansvaret for siidaandelen med mindre gjenlevende ektefelle eller samboer overtar ansvaret etter reglene i § 58. Tredje ledd gjelder tilsvarende. *Om ingen av de overnevnte ønsker å overta siidaandelen, skal den avvikles*

Ved dødsfall kan *personer som nevnt i femte ledd meddele siidastyret og det regionale reindriftsstyret om at siidaandelen stilles i bero inntil den som skal overta siidaandelen, er myndig.*

Melding om overføring av siidaandel sendes siidastyret og det regionale reindriftsstyret. Det regionale reindriftsstyret skal innen seks uker undersøke om vilkårene for overføringen er oppfylt, herunder innhente uttalelse fra siidastyret.

Leder av siidaandel kan kreve at reindriftsdomstolen avgjør tvist om overføring av siidaandel.

§ 60. Fordeling av arbeidsplikter og investeringer

Hvis ikke annet er avtalt mellom lederne av siidaandelene i en siida, skal gjeting, arbeid med gjerder og andre anlegg, samt andre arbeidsplikter innenfor siidaen, fordeles etter siidaandelens reintall.

Den som eier rein i siidaandel, har plikt til å delta eller bidra på annen måte i det arbeid reindriften krever ut fra det antall rein vedkommende eier.

Utgifter og egenandeler til investeringer i bygging og vedlikehold av gjerder, anlegg mv. fordeles med pengebeløp mellom siidaandeler etter reintall, eller etter avtale mellom siidaandelslederne i siidaen.

Leder av siidaandel kan kreve at reindriftsdomstolen gir regler om fordeling som nevnt i første til tredje ledd. Reglene kan inneholde bestemmelser om vederlag i penger eller annet for de som ikke overholder pålagte plikter som nevnt i første til tredje ledd.

Om en leder av siidaandel ikke overholder sin arbeidsplikt kan de øvrige lederne av siidaandeler i siidaen beslutte at vedkommende ikke kan ha sin rein i siidaen.

Spørsmål etter denne bestemmelsen kan innen seks måneder bringes inn for reindriftsdomstolen.

§ 61. Avvikling av siidaandel

Dersom ansvarlig leder for en siidaandel beslutter å avvikle sin reindrift eller dør uten at ansvaret overføres til en annen etter reglene i §§ 56 og 59, skal siidaandelen oppløses og reinen selges med mindre den inngår i en annen siidaandel eller i en sideordnet rekrutteringsandel. Styret i sommersiidaen, jf. § 40, skal påse at siidaandelen avvikles. Kostnaden ved avviklingen skal dekkes av inntektene fra salg av reinen.

Melding om avvikling etter første og annet ledd skal sendes til *det regionale reindriftsstyret.*

§ 62. Melding om reindrift

Leder av siidaandel skal årlig gi melding om reindrift til *det regionale reindrifststyret*. Meldingen skal inneholde opplysninger om antall rein i siidaandelen og eiere av rein innenfor andelen, samt opplysninger om siidatilknytning. Kopi av meldingen sendes styret i det distrikt der reindriften foregår.

Departementet *kan gi* nærmere regler om hvilke opplysninger meldingen skal inneholde og om fristen for å gi melding mv.

Opplysninger i meldingen om enkeltpersoners reintall og deres personlige forhold er underlagt taushetsplikt, med mindre noe annet følger av lov. Forvaltningsloven §§ 13 a til 13 e og 13 g gjelder tilsvarende.

Kapittel 7 Bruksregler og reintall

§ 63. Bruksregler, skal lyde:

Det skal fastsettes bruksregler for å *synliggjøre* bruken av *siidaenes* ressurser i distriktet. *Bruksreglene er interne regler for siidaene og distriktet og skal avklare bruken av beiteområdene mellom siidaene, og sikre at den enkelte siidaens bruk og drift av ressursene blir varetatt.*

Bruksreglene skal sikre en økologisk bærekraftig utnytting av distriktets beiteresurser og inneholde nærmere regler om:

1. beitebruk, jf. § 65
2. *beiteområder med overlappende bruk*
3. *ealátbáikkít*
4. *siidaens reieiere og siidaandelshavere*
5. reintall, jf. § 66
6. bruk og vedlikehold av gjerder og andre fellesanlegg
7. bruk av motorisert kjøretøy
8. disponering av reindrifsfond, jf. § 49
9. forvaltning av distriktets øvrige midler
10. fordeling av arbeidsplikter og investeringer, jf. § 60
11. andre forhold som det anses hensiktsmessig å regulere ved bestemmelser i distriktets bruksregler.

Der det er påkrevet, kan *det regionale reindrifststyret* pålegge to eller flere distrikter å utarbeide felles bruksregler for ett eller flere av de forhold som er nevnt i annet ledd.

§ 64. Utarbeidelse og behandling av bruksregler, skal lyde:

Utkast til bruksregler utarbeides av siidastyret og sendes til distriktsstyret for behandling. Bruksreglene skal være i samsvar med rettigheter opparbeidet ved alders tids bruk og reindrifstlovens bestemmelser.

Bruksreglene vedtas med flertall i distriktsårsmøte. Bruksreglene skal deretter sendes til det regionale reindrifststyret, som skal kontrollere at bruksreglene oppfyller kravene i tredje ledd.

Bruksreglene skal ivareta samtlige siidaers bruk av beiteområdene, og distriktsstyret skal påse at samtlige siidaer er ivaretatt i behandlingen. Beitegrensene mellom siidaene skal avklares, og deretter skal det fastsettes et reintall etter § 66 med bakgrunn i beitegrensene.

Hvis et flertall på distriktets årsmøte, eller to eller flere siidaer i distriktet krever det, eller hvis det regionale reindrifststyret krever det, skal nye bruksregler utarbeides i henhold til reglene foran.

Reintallet for den enkelte siida, jf. § 66, skal forelegges Reindrifststyret for endelig stadfesting og godkjenning.

Distriktsstyret eller en siida kan bringe bruksreglene inn for reindrifstomstolen for avklaring og vedtakelse, jf. § 80.

§ 65. Beitebruk

Gjennom regler om beitebruk skal siidaenes og distriktets reineiere sikres tilgang til nødvendige beiter og områder for opphold, herunder kalvingsland, flyttleier og paringsområder. Reglene skal ivareta prinsippene for god reindrift basert på samiske tradisjoner og sedvaner.

Reglene om beitebruk skal bygge på den tradisjonelle utøvelse av reindrift på arealene og fremme rasjonelle bruksordninger. Reglene om beitebruk må ikke være i strid med en siidas rettigheter etablert på særskilt rettsgrunnlag.

Det skal fastsettes regler om beitetid, med mindre slike er fastsatt av det regionale reindrifststyret i medhold av § 7 tredje eller fjerde ledd.

Distriktsstyret, siidastyret, leder av en siidaandel eller leder av sideordnet rekruteringsandel, kan bringe reglene om sambruk av beite og felles tiltak inn for reindrifstomstolen, jf. reindrifstloven § 80.

Det regionale reindrifststyret kan, når sterke grunner taler for det, gi dispensasjon fra beitebruksreglene.

Brudd på reglene om beitebruk *kan bringes inn for reindriftdomstolen.*

§ 66. Fastsetting av reintall, skal lyde:

I bruksreglene, jf. § 63, skal sommersiidaene *fastsette sitt øvre reintall med utgangspunkt i bruksreglene.* Reintallet skal fastsettes ut fra det *grunnlag for beite og opphold som siidaen, eller siidaandelen og reineier i siidaen* disponerer med grunnlag i alders tids bruk. Det skal i bruksreglene gjøres nærmere rede for de drifts- og beitemessige vurderinger som ligger til grunn for det fastsatte reintallet. Der det er påkrevet for å få en forsvarlig bruk av vinterbeitene, kan det også fastsettes et reintall for de forskjellige vintersiidaene.

En vintersiida eller annen gruppering kan be om at det fastsettes et eget reintall for dem.

Siidaen kan på eget initiativ eller etter anmodning fra det regionale reindrifststyret fastsette et øvre reintall pr. siidaandel. Det regionale reindrifststyret kan etter reindrifststyrets anmodning fastsette et øvre reintall pr. siidaandel. Ved fastsettelsen tas det utgangspunkt i et gjennomsnitt av det dyretall siidaandelen har hatt pr. 31. mars de fem forutgående år, holdt opp mot det grunnlaget for beite og opphold som siidaen disponerer. Det fastsatte reintallet kan vurderes etter fem år, og siidaandelene som har fått et fastsatt reintall, kan i bruksreglene få fastsatt et nytt reintall etter prosessen som beskrevet i bestemmelsens tredje ledd tredje punktum.

Leder av siidaandel kan bringe fastsatt reintall inn for reindriftdomstolen innen seks måneder, dersom fastsatt reintall slår urimelig ut for den enkelte siidaandel eller er i strid med rettigheter ervervet ved særskilt rettsgrunnlag. Det fastsatte reintall kan settes til side og endres av reindriftdomstolen.

§ 67. Reduksjon av reintall, skal lyde:

Overstiger reintallet i siidaen det reintall som er fastsatt etter § 66 første eller annet ledd, og det ikke er fastsatt reintall for den enkelte siidaandel etter § 66 tredje ledd, skal siidaen utarbeide en reduksjonsplan som legges fram for distriktsstyret.

Dersom siidaen ikke legger fram reduksjonsplan, eller der siidaen ikke klarer å gjennomføre planen, skal hver siidaandel redusere det overskytende antall forholdsmessig. Reduksjonen vil ikke gjelde for siidaandel med mindre enn 200 rein, som har leder som er under 35 år og som er aktiv reineier. Reindrifststyret har ansvar for at forholdsmessig reduksjon gjennomføres. Det skal settes frister for utarbeidelse av plan og gjennomføring av reintallsreduksjon.

Dersom det er fastsatt et øvre reintall pr. siidaandel etter § 66 tredje ledd skal en reduksjon av siidaens reintall i henhold til første ledd i så fall skje ved at de siidaandeler som har et reintall som overstiger det fastsatte reintall for siidaandelen, først reduserer ned til det fastsatte reintallet.

Leder av siidaandel kan bringe reduksjonsvedtaket inn for reindriftsdomstolen, dersom det slår urimelig ut for den enkelte siidaandel eller er i strid med rettigheter ervervet ved særskilt rettsgrunnlag. Vedtaket kan settes til side og endres av reindriftsdomstolen.

§ 68. Midlertidig økning av reintall i en siidaandel i en begrenset periode

Ved inngåelse eller opphør av ekteskap på annen måte enn død kan reintallet i en siidaandel økes med 100 dyr over det fastsatte reintallet i en periode på fire år. I løpet av de fire årene skal reintallet i siidaandelen tilpasses slik at reintallet i siidaandelen er innenfor det øvre fastsatte reintallet.

Overføringer av rein til en annen siidaandel meldes til reindriftsmyndighetene.

Kapittel 8 Ansvar for skade. Skjønn

§ 69. Ansvar for skade, skal lyde:

Kommer rein inn på område i samisk reindriftsdistrikt der eieren av reinen ikke har rett til å la reinen beite, er eieren ansvarlig for dokumenterbar skade som reinen volder på avling eller annen eiendom. Kan det ikke innen rimelig tid fastslås hvem som er eier av reinen, er samtlige innehavere av siidaandel i den siidaen den skadegjørende reinen tilhører, ansvarlige for skaden en for alle og alle for en. Kan det heller ikke fastslås hvilken siida den skadegjørende reinen tilhører, er samtlige reineiere som utøver reindrift i det distriktet den skadegjørende reinen tilhører, ansvarlige en for alle og alle for en.

For skader som ikke er omfattet av første ledd, kan skadelidte kreve erstatning dersom skaden skyldes feil eller forsømmelse fra reineieren.

Er skade som nevnt i første ledd voldt utenfor samisk reinbeitedistrikt, får reglene i første ledd tilsvarende anvendelse. Kongen kan avgrense det området utenfor bestemt reinbeitedistrikt hvor slikt ansvar skal gjelde.

For skade som volderes av rein som tilhører noen som i henhold til § 6, jf. fjellova § 17, utøver reindrift utenfor samisk reinbeitedistrikt, gjelder reglene i bestemmelsen her så langt de passer.

Ved utmålingen av erstatningen får reglene i lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 4-1 (erstatningsutmålingen), § 5-1 (den skadelidtes medvirkning) og § 5-2 (lemping av erstatningsansvar) anvendelse.

§ 70. Hvem erstatningskrav rettes mot, skal lyde:

Krav om erstatning for skade i henhold til § 69 første ledd kan rettes direkte mot eieren eller eierne av de rein som har voldt skaden, eller hvis eierskapet ikke kan fastslås, mot vedkommende siida ved dennes styre eller kontaktperson. Kan det ikke innen rimelig tid fastslås hvilken siida den skadegjørende reinen tilhører, kan krav rettes mot vedkommende reindriftdistrikt.

Erstatning som blir pålagt siidaen eller reindriftdistriktet, skal årsmøtet i siidaen eller distriktet utlikne på siidaens eller distriktets reineiere i forhold til hver enkelt reineiers dyretall, men slik at reineiere som godtgjør at deres rein ikke har medvirket til skaden, ikke kan pålegges å dekke noen del av erstatningen. Utliknet erstatningsbeløp er tvangsgrunnlag for utlegg.

Godtgjøres det at det er rein fra en annen siida eller et annet distrikt som har voldt eller medvirket til skaden, kan regress gjøres gjeldende overfor disse i samsvar med reglene i paragrafen her.

§ 71. Gjerdeskjønn mv., skal lyde:

I et reindriftdistrikt kan distriktsstyret, siidastyret eller den enkelte reineier i mangel av minnelig overenskomst få avgjort ved skjønn ved reindriftdomstolen om reineieren skal ha adgang til å føre opp gjerde til støtte for sin tilsynsplikt og sikring mot erstatningsansvar. Reindriftdomstolen skal i tilfellet bestemme hvor gjerdet skal plasseres og hvordan det skal utføres. Reindriftdomstolen kan pålegge vedkommende grunneier å bære en rimelig del av kostnadene med oppføring av gjerdet og fremtidig vedlikehold i forhold til den nytte grunneieren for sin del vil ha av tiltaket.

Ved nydyrking eller liknende tiltak i utmark der det er reinbeiterett, er reineierne fritatt for det objektive ansvaret etter § 69 i loven her dersom områdene ikke er omgitt av gjerde som freder effektivt for rein.

§ 72. Skjønn for skade voldt av rein, skal lyde:

I mangel av enighet som er bekreftet skriftlig av reineieren eller av distriktsstyret ved lederen, avgjøres krav om erstatning for skade voldt av rein ved skjønn ved *reindriftdomstolen*.

Krav om skjønn bør framsettes snarest mulig. I kravet om skjønn skal det gis så vidt mulig nøyaktige opplysninger om tid og sted for skadeforvoldelsen, skadens art og omfang og erstatningskravets størrelse. Det bør så vidt mulig gis opplysninger som kan ha betydning for å fastslå hvem som eier den reinen som har gjort skaden. Eventuelle vitner bør også oppgis.

Retten skal snarest mulig foreta befarings etter at krav om skjønn er innkommet. Med på befarings skal være representant fra vedkommende kommune, *det regionale reindriftsstyret samt lederen for reindriftdistriktet og siidaen for å bistå retten med faglige vurderinger. Dersom lederen i reindriftdistriktet eller siidaen ikke har mulighet til å delta, skal lederen utpeke en annen fra reindriftdistriktet eller siidaen til å delta i befaringsen*. Er det åpenbart at det ikke er skjedd noen skade voldt av reinen, kan retten avvise kravet om skjønn av eget tiltak.

Skjønnen skal fremmes så snart som mulig. Gjelder det skade voldt av rein som antas å høre hjemme i reindriftdistrikt, skal distriktsstyret ved lederen alltid innkalles til skjønnet.

Skjønnsstyreren kan på ethvert trinn av saksbehandlingen forsøke mekling med sikte på en minnelig ordning.

Skjønnen skal vurdere om skaden er voldt av rein og er av en slik art at den kan kreves erstattet og i tilfelle taksere skaden og fastsette erstatningsbeløpet.

Kapittel 9 Myndighetsorganer

§ 73. Reindriftsstyret, skal lyde:

Reindriftsstyret skal bestå av åtte medlemmer med personlige varamedlemmer, der fire medlemmer med personlige varamedlemmer oppnevnes av Kongen, og fire medlemmer med personlige varamedlemmer oppnevnes av Sametinget i samråd med reindriften organisasjoner.

Ved oppnevning av medlemmer til reindriftsstyret skal det legges vekt på en rimelig geografisk fordeling, allsidige faglige forutsetninger og samfunns erfaring, og mest mulig lik representasjon av begge kjønn. Blant medlemmene skal det være aktive utøvere av reindrift i det samiske reindriftsområdet.

Styremedlemmene og varamedlemmene oppnevnes for inntil fire år av gangen. Ingen kan være styremedlem i mer enn ti år i sammenheng.

Styremedlemmer og varamedlemmer kan avsettes av det organ som har oppnevnt vedkommende. Organet skal i så fall på nytt velge medlemmer og varamedlemmer samlet.

Styremedlemmer og varamedlemmer har rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute dersom særlig grunn foreligger. Styret og det organ som har oppnevnt vedkommende, skal gis rimelig forhåndsvarsel. Fjerde ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

Styret velger selv en leder og en nestleder blant medlemmene. Dersom ingen oppnår flertall, fastsetter departementet i oddetallsår og Sametinget i partallsår hvem av de åtte medlemmene som skal være leder og nestleder.

Nærmere bestemmelser om reindrifststyrets oppgaver, myndighet og arbeidsordning fastsettes av Kongen i samråd med Sametinget og reindriftens organisasjoner.

Reindrifststyrets vedtak kan bringes inn for Reindrifstomstolen.

§ 74. Regionale reindrifststyrer, skal lyde:

De fem regionale reindrifststyrene består hver av sju medlemmer med personlige varamedlemmer, der fire oppnevnes av Sametinget i samråd med reindriftens organisasjoner og tre oppnevnes av departementet. De regionale reindrifststyrene dekker følgende områder: Øst-Finnmark, Vest-Finnmark, Troms, Nordland og Trøndelag samt de deler av Innlandet og Møre og Romsdal der det er samisk reindrift.

Ved oppnevning av medlemmer til det regionale reindrifststyret skal det legges vekt på reindrifsfaglig kunnskap, en rimelig geografisk fordeling, allsidige faglige forutsetninger, og mest mulig lik representasjon av begge kjønn. Blant medlemmene skal det være aktive utøvere av reindrift i det reindrifsområdet.

Oppnevning til det regionale reindrifststyret skal behandles på distriktenes årsmøte, og forslagene sendes Sametinget før oppnevning.

Styret velger selv en leder og en nestleder blant medlemmene.

De regionale reindrifststyrene skal ha et sekretariat (administrasjon) lagt til et regionalt reindrifskontor. Reindrifskontorets oppgaver er blant annet å motta meldinger om etablering og avvikling av siidaandel, overføring av lederansvaret i en siidaandel samt etablering av sideordnet rekruteringsandel.

Det regionale reindrifststyrets vedtak kan påklages til Reindrifststyret.

Kapittel 10 Reindriftsdomstol

§ 75. Reindriftsdomstol, skal lyde:

I sak hvor reindrifutsutøver er part og som behandles etter jordskiftelovens bestemmelser §§ 3-8, 3-9, 4-1, 4-2, 4-3 og 4-4, samt bestemmelsene i loven her, kan jordskifteretten, jf. jordskifteloven kapittel 2, beslutte at retten settes som reindriftsdomstol.

Omfatter saken i betydelig grad reindriftsspørsmål, skal domstolen settes som reindriftsdomstol. En beslutning etter dette ledd kan ikke ankes.

Reindriftsdomstolen behandler sakene etter jordskiftelovens prosessuelle regler, herunder reglene i jordskifteloven kapittel 6 (saksbehandling), 7 (sakskostnader og gebyrer), 8 (rettsmiddel mv.) og 9 (ymse regler). Jordskifteloven gjelder for øvrig så langt den passer.

For saksbehandlingen i reindriftsdomstolen gjelder sameloven § 3-4 om utvidet rett til bruk av samisk i rettsvesenet

§ 76. Sammensetning av reindriftsdomstolen, skal lyde:

Reindriftsdomstolen skal settes med en jordskiftedommer og to meddommere.

I saker som gjelder interne forhold i reindriften, skal begge meddommere velges fra utvalget av fagkyndige reindriftsmeddommere, jf. § 77.

I saker mellom reindrifutsutøvere og andre interesser skal én meddommer velges fra utvalget av fagkyndige reindriftsmeddommere og den andre meddommeren fra utvalget av jordskiftemeddommere, jf. jordskifteloven § 2-5.

Såframt jordskiftedommeren finner det ubetenkelig, kan reindriftsdomstolen settes uten meddommere dersom en part gjør framlegg om det og ingen andre parter protesterer innen en frist som reindriftsdomstolen fastsetter.

Dersom en part krever det eller jordskiftedommeren mener det er nødvendig, skal retten settes med fire meddommere.

I interne reindriftssaker skal samtlige meddommere velges fra utvalget av fagkyndige reindriftsmeddommere.

I andre saker skal to av meddommerne velges fra utvalget av fagkyndige reindriftsmeddommere og de to andre fra utvalget av jordskiftemeddommere.

I omfattende saker kan jordskifterettslederen fastsette at en eller to varameddommere og en varajordskiftedommer skal følge forhandlingene for å ta sete i reindriftsdomstolen ved forfall.

En beslutning om reindriftsdomstolens sammensetning kan ikke ankes.

Godtgjørelse til meddommere dekkes av departementet etter reglene i rettsgebyrforskriften kap. 1.

§ 77. Utvalg for reindriftsmeddommere, skal lyde:

I det samiske reindriftsområdet skal det være et særskilt utvalg av fagkyndige reindriftsmeddommere. Landbruks- og matdepartementet fastsetter antallet medlemmer i utvalget og oppnevner medlemmene i samråd med Sametinget og reindriftens organisasjoner. De fagkyndige reindriftsmeddommere må ha god kunnskap om reindrift og samiske samfunnsforhold og for øvrig fylle vilkårene etter domstoloven for å være meddommer. Den øvre aldersgrensen etter domstoloven § 70 annet ledd nr. 1 og § 70 nr. 4 gjelder ikke ved oppnevning av fagkyndige reindriftsmeddommere. Sametinget og reindriftens organisasjoner har forslagsrett.

§ 78. Oppnevning av reindriftsmeddommere

Reglene for oppnevning av reindriftsmeddommere følger jordskifteloven § 2-7, hensyntatt at nødvendig antall meddommere, jf. reindriftsloven § 76, hentes fra utvalg for reindriftsmeddommere, jf. reindriftsloven § 77.

Dersom en oppnevnt meddommer ikke møter eller ikke kan gjøre tjeneste, og heller ikke noen av de oppnevnte varameddommerne kan møte innen rimelig tid, kan jordskiftedommeren oppnevne en annen meddommer for møtet. En slik meddommer trenger verken å hentes fra det alminnelige jordskiftemeddommerutvalget eller utvalg for reindriftsmeddommere.

§ 79. Vilkår for å fremme sak og vern mot tap

Reindriftsdomstolen kan fremme sak om regler for sambruk, felles tiltak og reintall, herunder ordning i medhold av jordskifteloven §§ 3-8 og 3-9, om det skaper mer tjenlige bruksforhold i reinbeitedistriktet samlet sett.

Saken kan ikke føre til at kostnadene og ulempene blir større enn nytten for noe distrikt, noen siida, siida andel eller sideordnet rekruteringsandel. Kostnadene og ulempene kan heller ikke bli større enn nytten for noen eiendom eller bruksrett.

§ 80. Hva kan det reises sak om for reindriftsdomstolen

Reindriftsdomstolen kan behandle krav om

- a. *Rettsutgreiing og grensefastsetting, jf. jordskifteloven kapittel 4*

- b. *Regler for sambruk (bruksordning) og felles tiltak, jf. jordskifteloven §§ 3-8 og 3-9*
- c. *Regler for fordeling av arbeidsplikt og investeringer, jf. reindrifstloven § 60*
- d. *Bruksregler og regler for beitebruk, jf. reindrifstloven §§ 63–65.*
- e. *Regler for reintall, jf. reindrifstloven §§ 66 og 67*
- f. *Gjerdeskjønn og skjønn for skade voldt av rein, jf. reindrifstloven §§ 71 og 72*
- g. *Spørsmål som følger av reindrifstlovens øvrige bestemmelser*
- h. *Skjønn og andre avgjørelser etter andre lover, slik det går fram av jordskifteloven kapittel 5 og av reglene i særlovene.*

§ 81. Hvem kan kreve rettsutgreiing og grensefastsetting

Distriktsstyret, siidastyret, leder av en siidaandel og leder av sideordnet rekrutteringsandel kan kreve rettsutgreiing og grensefastsetting i medhold av jordskifteloven kapittel 4.

Den som eier eller har rett i eller fester fasteiendom, kan kreve slik sak for reindrifstomstolen der vedkommende har rettslig interesse.

Sametinget kan i samråd med departementet kreve slik sak for å avklare grenser og rettigheter for større områder der det utøves reindrift.

For behandlingen av slike saker gjelder jordskifteloven så langt den passer.

§ 82. Hvem kan kreve fastsatt regler for sambruk og felles tiltak (bruksordning)

Reindrifstomstolen kan endre og fastsette bruksregler for et reinbeitedistrikt når distriktsstyret har utarbeidet og vedtatt bruksregler etter reindrifstloven §§ 63 og 64, og distriktsstyret, siidastyret, leder av en siidaandel eller leder av sideordnet rekrutteringsandel i distriktet har krevd saken innen 6 måneder.

Som en del av arbeidet med bruksreglene for et reinbeitedistrikt kan distriktsstyret, siidastyret, leder av en siidaandel og leder av sideordnet rekrutteringsandel kreve bruksordning i medhold av jordskifteloven §§ 3-8 og 3-9.

Dersom distriktsstyrets arbeid etter reindrifstloven §§ 63 og 64 ikke fører fram, kan distriktsstyret eller en siida innen distriktet, kreve sak for å få utarbeidet og fastsatt bruksregler for distriktet. Distriktsstyret kan også kreve sak for å få utarbeidet og fastsatt felles bruksregler mellom distrikter, jf. reindrifstloven § 63 tredje ledd.

I saker som berører to eller flere reinbeitedistrikt kan distriktsstyret fremme egen sak i medhold av jordskifteloven §§ 3-8 og 3-9.

§ 83. Fastsetting av regler for reintall

Som del av fastsetting av bruksregler og reintall i kapittel 7, eller i egen sak, kan reindriftsdomstolen fastsette reintall for den enkelte siida eller siidaandel.

Fastsetting skal skje i samsvar med reindriftsloven § 66 første og tredje ledd. Om fastsetting innebærer reduksjon av det eksisterende reintallet, skal det skje i samsvar med reindriftsloven § 67 annet ledd.

§ 84. Sperrefrist for ny sak

Det som har vært behandlet etter denne loven §§ 8 og 9, herunder også etter jordskifteloven §§ 3-8 til 3-9, kan ikke tas opp til ny behandling før ti år etter at den forrige saken var rettskraftig avgjort.

Det er også en frist på ti år for behandling av nytt krav der sak er nektet fremmet fordi vilkårene i reindriftsloven § 79 til 82 ikke var oppfylt. Er vilkårene oppfylt på et senere tidspunkt, kan nytt krav om jordskifte tas opp til behandling uten hensyn til tiårsfristen.

Første ledd gjelder ikke om det skal utarbeides nye bruksregler for distriktet, jf. reindriftsloven § 63, eller når det er satt faste tidspunkter for rullering eller reforhandling av bruksreglene i distriktet.

§ 85. Grunnlaget for ordning av bruk, felles tiltak og reintall

Reindriftsdomstolen skal fastsette rettsforhold og grunnlaget for ordning av bruk. Dersom partene er enige om hele eller deler av grunnlaget, kan domstolen bygge på enigheten.

For områder brukt i fellesskap skal grunnlaget for ordning av bruk fastsettes etter bruksandel i området.

Utenom områder brukt i fellesskap, skal grunnlaget for ordning av bruk skje slik at bruksberettiget får tilbake tilsvarende bruksverdi som det vedkommende gir fra seg.

Kapittel 11 Reaksjoner

§ 86. Forfølgning av ulovligheter, skal lyde:

Reindriftsmyndighetene, jf. kapittel 9, kan forfølge overtredelse av bestemmelser i eller i medhold av loven, herunder vedtak, med reaksjoner som nevnt i §§ 87 til 91. Er overtredelsen av mindre betydning, kan reindriftsmyndighetene avstå fra å forfølge ulovligheten.

§ 87. Krav til rimelighet og forholdsmessighet. Samordning, skal lyde:

Reaksjoner ved overtredelse av bestemmelser eller vedtak i eller i medhold av loven kan bare brukes når det er tilstrekkelig grunn til det. En reaksjon kan ikke brukes når det etter sakens art og forholdene ellers ville være et uforholdsmessig inngrep.

Ved utferdigelsen av reaksjoner skal det særlig tas hensyn til alvorlighetsgraden av overtredelsen, muligheten for å unngå overtredelsen, samt fordeler av overtredelsen.

Dersom det er aktuelt å ilegge flere ulike typer reaksjoner for samme overtredelse, må disse samordnes slik at reaksjonene ikke rammer overtrederen på en urimelig måte.

Dersom et forvaltningsorgan har grunn til å tro at det også for et annet organ kan være aktuelt å iverksette reaksjoner mot samme forhold, må forvaltningsorganet sørge for en samordning av behandlingen av spørsmålet om å iverksette reaksjoner.

§ 88. Pålegg om opphør av ulovlig forhold, skal lyde:

Drives virksomhet i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov eller vedtak gjort i medhold av disse bestemmelser, skal reindrifststyret eller *det regionale reindrifststyret*, når offentlige interesser tilsier det, gi nødvendige pålegg for å bringe det ulovlige forholdet til opphør, herunder pålegg om retting og fjerning av ulovlig oppførte hytter og anlegg mv. Slike tiltak kan kreves gjennomført innen en nærmere fastsatt frist. Reindrifststyret kan delegere sin myndighet etter paragrafen her til Landbruksdirektoratet.

Som offentlige interesser etter første ledd regnes blant annet hensynet til økologi, dyrevelferd, reindriftens organisering og vernet om reindriften som kulturbærende næring. Ved vurderingen av om offentlige interesser tilsier å gi pålegg, skal hensynet til reindriftens autonomi tillegges stor betydning.

§ 89. Tvangsmulkt, skal lyde:

I pålegg etter § 88 kan reindrifststyret eller *det regionale reindrifststyret* fastsette *tvangsmulkt* for å få gjennomført pålegget innen utløpet av den frist som er satt.

Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt, et engangsbeløp eller en kombinasjon av løpende mulkt og engangsbeløp. Kongen kan gi nærmere regler om bruk av og størrelsen på tvangsmulkt.

Reindrifststyret og *det regionale reindrifststyret* kan helt eller delvis frafalle påløpt tvangsmulkt når *særlige* grunner taler for det. *Tvangsmulkt påløper ikke dersom etterlevelse blir umulig, og årsaken til dette ikke ligger hos den ansvarlige.*

Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 90. Forelegg, skal lyde:

Reindriftsstyret eller *det regionale reindriftsstyret* kan utferdige forelegg mot den som innen en fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg etter § 88. Dersom det er gått mer enn 6 måneder siden pålegget ble gitt, skal den som forelegget rettes mot, gis anledning til å uttale seg før forelegget utferdiges. Forelegget skal gi opplysning om bestemmelsene i annet ledd og skal så langt mulig forkynnes for den det er rettet mot.

Den som forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot staten for å få forelegget prøvd. Blir søksmål ikke reist innen 60 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer. Fristen kan forlenges av reindriftsstyret eller *det regionale reindriftsstyret*. Forelegg kan ikke påklages.

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan reindriftsstyret eller *det regionale reindriftsstyret* la de nødvendige tiltak gjennomføres for dens regning som forelegget eller dommen er rettet mot uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14.

§ 91. Tvangstiltak, skal lyde:

Reindriftsstyret og det regionale reindriftsstyret kan, dersom pålegg etter § 88 ikke er etterkommet, og andre tiltak ikke anses formålstjenlige, gjøre vedtak om tvangstiltak om å iverksette nødvendig arbeid og kontroll for å få gjennomført pålegg om *samling, skilling, merking, utdriving og telling av rein*.

Reindriftsstyret kan delegere sin myndighet til å treffe vedtak om tvangstiltak etter første ledd til Landbruksdirektoratet.

Vedtak etter første ledd er tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Vedtakene fullbyrdes etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14. Reindriftsstyret og *det regionale reindriftsstyret* kan begjære tvangsfullbyrdelse. Vedtak etter første ledd kan iverksettes uten at det er nødvendig å bringe saken inn for namsmyndighetene.

Utgifter ved tiltak etter paragrafen her skal bæres av reieneieren og er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 92. Straffansvar, skal lyde:

Overtredelse av denne lov eller av forskrifter, pålegg, forbud eller andre bestemmelser som er gitt eller opprettholdt i medhold av loven, straffes med bøter så fremt forholdet ikke rammes av noen strengere straffebestemmelse. Også uaktsom overtredelse er straffbar.

Kapittel 12 Reingjerde mot Finland m.m.

§ 93. Reingjerdekonvensjonen 2014

Konvensjon 9. desember 2014 mellom Finland og Norge om oppføring og vedlikehold av reingjerder og andre tiltak for å hindre at rein kommer inn på det andre rikets område gjelder som norsk lov. Departementet fastsetter hvilke organer som på norsk side skal utøve myndighet etter konvensjonen artiklene 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 17 og 18.

Dersom en norsk reineier forsettlig eller uaktsomt forårsaker at vedkommendes rein kommer inn på finsk område, kan norsk myndighet søke regress hos reineieren for erstatning som den har betalt til finsk myndighet i henhold til konvensjonen.

Kapittel 13 Avsluttende bestemmelser

§ 94. Forskrifter

Departementet kan fastsette nærmere forskrifter til gjennomføring av denne lov.

§ 95. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrif.

Kongen kan gi overgangsbestemmelser, herunder bestemme i hvilken grad bestemmelser gitt i medhold av den tidligere lov skal gjelde fortsatt, så fremt de ikke kommer i strid med loven her.

§ 96. Endringer i andre lover

Fra den tid loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

Lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eignedom (oreigningslova)

§ 25.

Kongen – eller styringsorgan med fullmakt etter § 5 – kan gje samtykke til at oreigningsinngrep vert sett i verk før det ligg føre rettskraftig skjøn. Er skjøn ikkje kravd, kan samtykke berre gjevast i særhøve dersom det kom til å valda urimeleg tidhefte å bia til skjønkravet er framsett. Men då skal avgjerdsmakta setja søkjaren ein frist til å krevja skjøn,

og fristen må ikkje vera lengre enn 3 månader. Når skjøn er halde, skal samtykke gjevast om ikkje særlege grunnar talar mot det.

Dersom det er uenighet om lovligheten av et vedtak om oreigningsinngrep i samiske reindriftsrettigheter, kan det ikke gis forhåndssamtykke til inngrepet før spørsmålet om inngrepets lovlighet er endelig avgjort av domstolene, med mindre det er klart at anførselen om ulovlighet er åpenbart uholdbar.

Må det reknast med at arbeid som søkjaren vil gå i gang med før skjønnet er halde eller før skjønnet er rettskraftig, kjem til å skapa oreigningsemnet om så mykje at det vert monaleg vandare å setja eit rett vederlag, skal avgjerdsmakta setja det vilkåret for samtykke at søkjaren får gjort det som trengst av utgreingar om staden og lendet, mælingar og granskingar av anna slag, før han set arbeidet i gang.

Når samtykke som nevnt i fyrste leden vert gjeve, skal det etter krav frå ein av partane setjast som vilkår at søkjaren betalar eit forskott på vederlaget. Vert ikkje partane samde om kor stort forskottet bør vera, skal avgjerdsmakta fastsetja det.

Ved utbetalingar etter tredje leden gjeld skjønnslova § 53 andre leden. Oreignaren kan krevja pant i egedomen for det han betalar. Når inngrepet berre gjeld ein del av ein egedom og denne er fråskild, kan eigaren krevja at panteheftet vert sletta av grunnboka på resten av egedomen.

Før det vert teke avgjerd etter fyrste, andre og tredje leden, skal partane få høve til å seia si meining. § 12 andre leden andre, tredje og fjerde punktum, gjeld tilsvarende.

Når det er gjeve samtykke etter fyrste leden, står staten inne for at vederlaget vert ytt. For rett oppgjerd skal kvar annen saksøklar enn staten gje den trygd som departementet fastset.

Er inngrep gjort med heimel i samtykke etter fyrste leden eller i samtykke frå den rettshavaren det gjeld, må oreignaren stå ved inngrepet og svara det vederlaget som vert endeleg fastsett, om ikkje anna er avtala med rettshavaren.

Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

§ 2.

Følgende konvensjoner skal gjelde som norsk lov i den utstrekning de er bindende for Norge:

1. Europarådets konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter som endret ved femtende protokoll 24. juni 2013, med følgende tilleggsprotokoller:
  - a. Protokoll 20. mars 1952
  - b. Fjerde protokoll 16. september 1963 om beskyttelse av visse rettigheter og friheter som ikke allerede omfattes av konvensjonen og av første tilleggsprotokoll til konvensjonen
  - c. Sjette protokoll 28. april 1983 om opphevelse av dødsstraff
  - d. Syvende protokoll 22. november 1984
  - e. Trettende protokoll 3. mai 2002 om avskaffelse av dødsstraff under enhver omstendighet
2. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 16. desember 1966 om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter,
3. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 16. desember 1966 om sivile og politiske rettigheter med følgende tilleggsprotokoller:
  - a. Valgfri protokoll 16. desember 1966,
  - b. Annen valgfri protokoll 15. desember 1989 om avskaffelse av dødsstraff.
4. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 20. november 1989 om barnets rettigheter med følgende tilleggsprotokoller:
  - a. Valgfri protokoll 25. mai 2000 om salg av barn, barneprositusjon og barnepornografi,
  - b. Valgfri protokoll 25. mai 2000 om barn i væpnet konflikt
5. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 18. desember 1979 om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner med tilleggsprotokoll 6. oktober 1999.
6. *ILO-konvensjon 7. juni 1989 nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater.*

Lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven)

§ 57. Årsavgift til grunneieren, *reindriftdistrikt*

Utvinner av forekomst av statens mineraler skal betale grunneieren en årlig avgift på 0,5 prosent av omsetningsverdien av det som utvinnes. Avgiften for det enkelte år forfaller til betaling 31. mars året etter.

Er det flere grunneiere i utvinningsområdet, fordeles avgiften mellom dem i forhold til det areal hver av dem eier i utvinningsområdet.

Ved inngrep begrunnet i uttak av mineraler eller ressurser under jorden eller rettigheter til andre ressurser som finnes i et samisk reinbeitedistrikt, skal, om mulig, det aktuelle reinbeitedistrikt i tillegg til erstatning som nevnt i reindriftsloven § 17 tredje ledd, ha del i nytteverdien av slik virksomhet.

Twist om beregningen eller fordelingen av avgiften avgjøres ved skjønn, jf. § 53. Departementet kan gi forskrift om beregningen av årsavgiften og om plikt til å føre protokoll for beregningen

Lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m. (jordskiftelova)

§ 1-5. Kven som kan reise sak

Krav om sak kan setjast fram av den som eig fast eigedom, eller har rett knytt til fast eigedom, eller av festar.

Distriktsstyret, jf. reindriftsloven § 45, siidastyret, jf. reindriftsloven § 40, leiar av siidaandel, jf. reindriftsloven § 54 og leiar av sideordnet rekrutteringsandel, jf. reindriftsloven § 56 og offentlig styresmakt og Sametinget kan krevje sak i den utstrekning det fremgår av reindriftsloven..

Offentleg styresmakt og andre tiltakshavarar med heimel til å ekspropriere til tiltak og anlegg, kan krevje jordskifte etter kapittel 3.

Offentleg styresmakt med heimel til å regulere eigarrådvelde, kan krevje jordskifte etter kapittel 3 og grensefastsetjing etter § 4-2.

Retten til å krevje sak kan ein ikkje skrive frå seg.

§ 2-9. Reindriftsdomstol

I sak hvor reindriftsutøver er part og som behandles etter jordskiftelovens bestemmelser §§ 3-8, 3-9, 4-1, 4-2, 4-3 og 4-4, samt bestemmelsene i reindriftsloven kapittel 10, kan eller skal jordskifteretten, jf. reindriftsloven § 75, settes som reindriftsdomstol.

§ 3-1. Verkemiddel for å bøte på utenlege eigedomstilhøve

Jordskifteretten kan bruke verkemidla i §§ 3-4 til 3-10 for å bøte på utenlege eigedomstilhøve slik det går fram av § 3-2. Ei jordskiftesak kan omfatte eitt eller fleire av desse verkemidla. Om jordskifteretten brukar verkemiddel etter §§ 3-4 til 3-10, kan han òg bruke verkemidla i §§ 3-11 og 3-12

For jordskifte i bygdeallmenninger gjeld lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger § 1-4. For jordskifte i statsallmenningar gjeld lov 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende med mer i statsallmenningane § 16, lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift mv. i statsallmenningene § 4-2. *For jordskifte i de samiske reindriftsområdene gjeld lov om reindrift kapittel 10.*

§ 3-8. Reglar om sambruk (bruksordning)

Jordskifteretten kan gi eller endre reglar for eksisterande sambruk mellom eigedommar. Jordskifteretten kan skipe sambruk og gi reglar om sambruk der det ikkje er sambruk frå før, dersom det er særlege grunnar for det. Jordskifteretten kan ordne tilhøva mellom eigar og bruksrettshavar og mellom bruksrettshavarar. Jordskifteretten kan mellom anna avgrense feltet for utøving av bruksrett, og gi reglar om bruksmåte.

Jordskifteretten kan både gi varige og mellombelse reglar.

Jordskifteretten kan gi reglar om sambruk av uteareala til eigarseksjonar. Første og andre ledd gjeld for skiping av sambruk i uteareala til eigarseksjonar.

Jordskifteretten kan gi reglar om bruken i det samiske *reindriftsområdet* der det blir drive *reindrift*.

§ 3-9. Pålegg om felles tiltak og pålegg om felles investeringar

Jordskifteretten kan påleggje felles tiltak og påleggje felles investeringar i samband med bruk av eigedommar eller *bruksrettar*.